فصلنامه رویکردهای پژوهشی نو در علوم مدیریت
Journal of New Research Approaches in Management Science
سال دوم. شماره هفتم. تابستان ۱۳۹۷، صص۱۵۷-۱۲۹ Vol 2. No 7. 2018, p 129-157
شماره شاپا (۲۵۸۸-۵۵۶۱) ISSN: (2588-5561)

تحلیل تاثیر پذیری عوامل ناشی از انتقال تکنولوژی پس از جذب سرمایه گذار مستقیم خارجی در ایران

دکتر محمدعلی شفیعا[۱]. دکتر سعید شفیعا[۲]. الهام رأفتی[۳].
حامد شاطری[٤]. حمید رضا قلی پور[٥]
۱. استاد دانشگاه علم و صنعت ایران omidshafia@gmail.com
۲. استاد دانشگاه علم و فرهنگ S.shafia@usc.ac.ir
۳. کارشناس پژوهشکده حقوق و مقررات فاوا، پژوهشگاه ارتباطات و فضای مجازی erafati@itrc.ac.ir
٤. مدیرگروه ترویج و گفتمان سازی ستاد توسعه فناوری های نرم و هویت ساز معاونت علمی h.shaterie@gmail.com
٥. کارشناس اداری بانک ملی Hamidrezagholipour@yahoo.com

چکیده

هدف از این مقاله پوشش خلاء های ناشی از مطالعات انجام شده بر روی موضوع تاثیرسرمایه‌گذار مستقیم خارجی پس از جذب در کشور میزبان است. لذا برای پوشش این شکاف در این مقاله با رویکرد تاثیرپذیری هر یک از این عوامل پس از جذب سرمایه گذار مستقیم خارجی در کشور به تحلیل هر یک از عوامل پرداخته شده است. این مقاله ارائه فراتحلیلی بر تحلیل‌های انجام شده از سایر مقالات و با هدف تاثیر پذیری عوامل ناشی از انتقال تکنولوژی از جذب سرمایه گذار مستقیم خارجی می‌باشد.

برای این منظور۳۳ مقاله جهت مطالعه انتخاب شد که از این تعداد فقط ۳۰ مقاله به موضوع سرمایه‌گذار مستقیم خارجی و انتقال تکنولوژی به صورت همزمان پرداخته بود. برای تحلیل موضوع از این تعداد ۲۴ مقاله برای بررسی انتخاب گردید که برای تحلیل عوامل ۱۷ مقاله با جزئیات بیشتر و ۷ مقاله به صورت کلی بررسی گردید. با بررسی‌های کلان بر تاثیر سرمایه‌گذار مستقیم خارجی بر عوامل انتقال تکنولوژی پارامترهایی استخراج شد، برخی از این پارامترها به صورت مستقیم و برخی به صورت غیر مستقیم از حضور سرمایه گذار مستقیم خارجی تاثیر پذیر بوده‌اند، که در این مقاله پارامترهای تاثیر پذیر استخراج و مورد مطالعه و تحلیل قرار گرفت.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

با استفاده از روش دلفی و جمع‌آوری نظرات خبرگان برای هریک از این عوامل وزن مطلوب در نظر گرفته شد تا میزان تاثیر هر یک از عوامل به تفکیک مشخص گردد. نتایج این تحقیق نشان‌دهنده این موضوع است که سرمایه‌گذار خارجی بیشترین اثر را بر روی عوامل اقتصادی و سپس توسعه کسب و کارهای داخلی دارد. در انتها با هدف مدیریت تداوم حضور سرمایه گذار در کشور و پس از فرا تحلیل بر روی عوامل استخراج شده در بخش نتیجه گیری پیشنهادات لازم در این زمینه ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: سرمایه گذار مستقیم خارجی، انتقال تکنولوژی، سرریز فناوری، شرکت‌های چند ملیتی

مقدمه

انتقال تکنولوژی بین المللی برای توسعه پایدار کشورهای در حال توسعه امری حیاتی است. برای انتقال تکنولوژی در کشور نیاز به سرمایه می‌باشد که اصولا تامین مالی منابع برای اداره امور کلان و زیرساخت‌های کشور امری اجتناب ناپذیر است و شیوه‌های مختلفی برای آن وجود دارد، که انواع آن می‌تواند سرمایه‌گذاری خارجی، مهندسی معکوس، قراردادهای همکاری فنی و حق امتیاز، قراردادهای کلید در دست و ... باشد، اما وجود سرمایه گذار خارجی و جذب این سرمایه ها توسط کشورهای سرمایه‌پذیر یکی از موثرترین، سریعترین و کارآمد ترین شیوه های تامین سرمایه برای کشورهای در حال توسعه می‌باشد. مهم‌ترین معیارهای موثر در جذب **FDI** را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد که عبارت است از: معیارهای اقتصادی، معیارهای تشویقی و معیارهای ساختاری که بسته به هدف سرمایه‌گذار خارجی از سرمایه‌گذاری و هدف کشور سرمایه‌پذیر از جذب سرمایه‌های خارجی، درجه اهمیت هر یک از این عوامل متفاوت می‌باشد.

با توجه به شکاف عمیق فناوری میان کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، سرمایه گذاری مستقیم خارجی **(FDI)** یکی از راه‌های انتقال فناوری‌های نو به کشورهای در حال توسعه می‌باشد که از این طریق کشورها در جریان کاربردی کردن نوآوری‌ها قرار می‌گیرند، زیرا ورود سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه ، خود سرریزهایی دارد که باعث گسترش نوآوری در کشورهای در حال توسعه می‌گردد. بنابراین این کشورها از جمله ایران جهت کاهش شکاف تکنولوژیکی می‌توانند از طریق تجارت بین الملل و جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تکنولوژی و روش‌های فنی را منتقل نمایند.

در یک تقسیم بندی کلی سرمایه گذاری خارجی[1]را به دو دسته تقسیم می‌کنند: سرمایه گذاری مستقیم خارجی[2]و سرمایه گذاری غیرمستقیم خارجی[3].

1. Foreign investment
2. Foreign Direct Investment
3. Foreign Portfolio Investment

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

به طور کلی هدف از این تحقیق تعیین و تحلیل عوامل متعددی است که از ورود سرمایه‌گذار خارجی در کشور تحت تاثیر قرار می‌گیرند. این عوامل عبارتند از تحقیق و توسعه، نیروی انسانی، مهارت‌های مدیریتی، نرخ بازگشت سرمایه و ....

در این مقاله پس از مقدمه به بخش مبانی نظری پرداخته شده و در بخش سوم یافته‌های تحقیق به صورت یک جدول آورده شده است؛ این یافته ها شامل عوامل تاثیر پذیر از ورود جریان سرمایه گذار خارجی و نظرات محققین بر روی عوامل استخراج شده می‌باشد. همچنین فراوانی به‌کار گرفته شده هر یک از این عوامل در مطالعات انجام شده مشخص گردیده است. در بخش چهارم به تحلیل متغیرهای استخراج شده پرداخته شده است. در نهایت از موضوعات گردآوری شده نتیجه گیری شده است.

روش تحقیق

در این مقاله فراتحلیلی بر تحلیل‌های انجام شده از مقالات مطالعه شده، با هدف تاثیر پذیری عوامل ناشی از انتقال تکنولوژی پس از جذب سرمایه گذار مستقیم خارجی انجام شده است.

پیشینه تحقیق

یکی از بدیهی‌ترین کانال‌های انتقال تکنولوژی به‌کارگیری تکنووژی‌های نوین و تقلید آن تکنولوژی توسط بنگاه‌های داخلی می‌باشد. بنابراین مشاهده موفقیت شرکت‌های چندملیتی، بنگاه‌های داخلی را برای استفاده از آن تشویق می‌نماید (کرسپو و فنتورا، ۲۰۰۶).

آموزش نیروی کار توسط شرکت‌های چندملیتی دومین کانال انتقال تکنولوژی محسوب می‌شود (مایر،۲۰۰۳).[۴]

ورود سرمایه‌گذار مستقیم خارجی فشار رقابتی را در بنگاه‌های داخلی بیشتر کرده و موجب می‌شود بنگاه‌های داخلی برای کسب سهم بازار، محصولات با کیفیت برتر را ارائه دهند و در اکثر موارد عرضه‌ی محصول برتر تنها با به‌کارگیری روش‌های نوین مدیریتی و استفاده از فناوری‌های روز حاصل می‌شود (ایتکن و هاریسون، ۱۹۹۹).[۵]

طبق فرضیه اثر جانشینی، جریان ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی ممکن است اثر منفی بر فعالیت‌های تحقیق و توسعه داخلی داشته باشد. (پین،۲۰۰۲)

نتایج بررسی رابطه بین جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و شدت حمایت از حقوق مالکیت معنوی نشان می‌دهد که حمایت ضعیف تر از حقوق مالکیت معنوی، تمایل سرمایه‌گذار خارجی را، از

1. Meyer, 2003
2. Aitken and Harrison,1999

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

سرمایه‌گذاری در بخش‌های فناوری‌بر، که وابستگی شدیدی به حقوق مالکیت معنوی دارند کاهش می‌دهد. (اسمر زینسکا)[۶]

در مطالعات گوناگون، مزایای متنوعی برای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ذکر شده است. این مزیت‌ها عبارتند از: ایجاد اشتغال، اکتساب دانش و فناوری جدید، توسعه منابع انسانی، ادغام با تجارت جهانی، ایجاد محیط کسب و کار رقابتی، توسعه شرکت‌های داخلی و محلی، شکل‌گیری جریانی از ایده‌ها و بهترین تجربه‌ها به سمت کشور میزبان و افزایش درآمدهای مالیاتی (کلاین،۲۰۰۱).[۷]

مبانی نظری

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI)

آن نوع سرمایه‌گذاری است که متضمن روابط اقتصادی بلندمدت بوده و نشان‌دهنده منافع پایدار و کنترل واحد اقتصادی مقیم یک کشور (شرکت مادر) بر واحد اقتصادی مقیم کشور دیگر (شعبه فرعی بنگاه مادر) باشد.

تجارت بین الملل و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی موجب فراهم کردن تکنولوژی های خارجی و دانش فنی و مدیریتی می‌گردد که در غیر این صورت انتقال دانش و تکنولوژی خارجی یا غیر قابل دسترس و یا با هزینه بسیار بالا همراه خواهد بود. (هلپمن ۱۹۹۷) [۸]

ایکس یو و... (۱۹۹۹)[۹]دریافتند که انتقال تکنولوژی از شرکت‌های چندملیتی آمریکا به رشد بهره وری کشورهای توسعه یافته کمک کرده است؛ درحالی که در خصوص کشورهای کمتر توسعه یافته اینگونه نیست.

ونگ و ... (۲۰۰۰)[۱۰]به بررسی نقش تجارت بین الملل و سرمایه گذاری مستقیم خارجی به عنوان کانالهایی برای انتقال تکنولوژی میان کشورهای صنعتی می پردازد.

سرریز تکنولوژی ناشی از سرمایه گذاری مستقیم خارجی به بنگاه های داخلی همچنین به نحوه ورود **FDI** بستگی دارد. هنگامی که شرکت‌های چند ملیتی از طریق ادغام یا تملک وارد می شوند انتقال تکنولوژی به تدریج رخ می‌دهد و منجر به محدود شدن و یا حداقل به تاخیر انداختن سرریز می‌شود. برعکس هنگامی که **FDI** از طریق سرمایه گذاری در تاسیس فرایند تولید صورت بگیرد معرفی تکنولوژی جدید دفعتا رخ می‌دهد. عامل دیگر سرریز تکنولوژی ناشی از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی درجه مالکیت خارجی در پروژه‌های سرمایه گذاری است.

---

1. Smarzynska
2. Klein,2001
3. Helpman (1997)
4. Bin XU and Jianmao Wang (1999)
5. Jianmao Wang and Bin XU (2000)

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

تکنولوژی منتقل شده با درجه مالکیت خارجی ارتباط مستقیم دارد و فضا را برای رخ دادن سرریز بیشتر فراهم می کند (دیمیلیز،۲۰۰۵) [11]

سرریز فناوری

فرایند اکتساب تکنولوژی (مستقیم و غیرمستقی) ناشی از حضور شرکت‌های چند ملیتی در کشور میزبان که معمولا این حضور طی فرایند جذب سرمایه‌گذاری خارجی توسط این شرکت ها قابل حصول است، سرریز تکنولوژی اطلاق می‌شود.

به عبارتی سرریز فناورانه، عبارت است از فرآیند اکتساب (مستقیم و غیرمستقیم) فناوری ناشی از حضور شرکت‌های خارجی در کشور میزبان که معمولا این حضور طی فرآیند جذب سرمایه‌گذاری خارجی توسط این شرکت‌ها قابل حصول است (طباطبائیان و همکاران،۱۳۸۴).

سرریز تکنولوژی می‌تواند به صورت افقی و عمودی صورت گیرد. سرریز افقی به فرایندی گفته می‌شود که طی آن دانش در درون یک صنعت به دلیل حضور بنگاه‌های خارجی سرریز می‌نماید.

توانمندی فناورانه

توانمندی فناورانه عبارتست از مجموعه ای از دانش ها و مهارت‌ها که کشورها و سازمان‌ها برای کسب، جذب، به‌کارگیری، تطبیق و توسعه یک فناوری به آن ها نیاز دارند. (**Lall ,1992**)

هنگامی که شرکتی می‌خواهد توانمندی فناورانه خود را ارتقاء دهد باید بتواند که فناوری‌های جدید را کسب و جذب نماید و این بدان معنی است که باید دارای سطح مشخصی از ظرفیت جذب باشد (**Lall, 1992**)

محققان بر نقش مهم و کلیدی فعالیت‌های تحقیق وتوسعه و همچنین در اختیار داشتن نیروی انسانی متخصص و ماهر در ارتقاء سطح توانمندی فناوری بنگاه و افزایش ظرفیت بنگاه جهت جذب فناوری‌های جدید تاکید دارند.(**Gachino, 2007**) (**Lall, 1992**)

شرکت‌های چندملیتی

شرکتهای فراملیتی، از قدرتمندترین و تأثیرگذارترین نهادهای اقتصادی در نظام سرمایه‌گذاری جدید هستند.

شرکتهای چندملیتی معمولا دارای یک مرکز اصلی هستند و تابعیت همان کشور را دارند که مرکز اصلی در آنجا مستقر است (مدیریت شرکت، تأمین بودجه، امور حقوقی و امور اداری در کشور مادر متمرکز

---

1. Dimelis

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

است) و خط مشی‌های اساسی در مرکز اصلی شرکت تعیین می‌شود. این مرکز هسته اصلی مدیریت اقتصادی و تحقیقات حساس علمی و فنی شرکت محسوب میشود و در واقع مرکز فرماندهی شرکت است. شرکت های چندملیتی نسبت به شرکت هایی که تنها در کشور مبدأ فعالیت می کنند از مزیت های عملکردی ویژه ای بهره مندند که به آنها امکان می‌دهد بر مشکلات معمول فعالیت در خارج از مرزها غلبه کنند و در ضمن از مزایای مربوط نیز منتفع گردند (ورنون، ۱۹۷۹).

در واقع شرکت های چند ملیتی، قادر به انجام مشارکت‌های سرمایه‌گذاری رقابتی درخارج از کشور و رقابت مساعدتری از بنگاه های محلی هستند. علاوه براین، از آن‌جایی که شرکت‌های چند ملیتی دارای این دارایی‌های نامشهود هستند، می‌توانند آن را به شرکت‌های تابع خود در خارج از کشور انتقال دهند و پس از آن به شرکت‌های محلی از طریق اثر سرریز تکنولوژی انتقال دهند و سبب افزایش بهره وری و کارایی در سطح شرکت و منطقه شوند. بسیار واضح است که شرکت‌های چند ملیتی در میان بنگاه‌های با پیشرفته‌ترین تکنولوژی هستند که بخش قابل توجهی از منابع خود را در تحقیق و توسعه و ارتقای تکنولوژی بر خلاف بنگاه‌های صرفا داخلی سرمایه گذاری می‌کنند. (گریفیت ۱۹۹۹)[۱۲]

سرمایه انسانی

بسیاری از تئوری‌های رشد همچون تحقیق (رومر،۱۹۹۰)[۱۳] (لوکاس، (۱۹۹۸، ۱۹۹۳)) [۱۴]، (اشپیگل، ۱۹۹۴)[۱۵]و همچنین توسط (بن حبیب و اشپیگل،۱۹۹۴) [۱۶]بیان می‌کنند سطح سرمایه انسانی بر رشد بهره وری اثر دارد.

سرمایه انسانی به طور مستقیم به عنوان یک عامل تولید و به‌صورت یک وسیله برای انتقال دانش بین المللی همراه با قاپیدن (رسیدن) میان کشورهای **OECD** می‌باشد و از این طریق بر بهره وری کل عوامل و رشد اقتصادی مؤثر است.

تا زمانی که نوآوری در کشورهای درحال توسعه به سرمایه و استعداد بیشتر نیاز دارد، سرمایه انسانی عامل کلیدی عملکرد نوآوری می باشد، زیرا سرمایه انسانی نقش تعیین کننده در جذب و تطبیق فناوری سرریز شده از کانال واردات کالا و جریان ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی و درنتیجه توسعه فعّالیت های نوآوری دارد. (کین و کینگ چانگ، ۲۰۰۸)[۱۷]و «(کوهن و لنوینتال،۱۹۹۰) [۱۸]

1. Griffith
2. Romer
3. Lucas (1988,1993)
4. Spiegel (1994)
5. Benhabib and Spiegel (1994)
6. Pin and Qingchang
7. Cohen and Lenvinthal

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

تحقیق و توسعه داخلی

مطالعات گریلیچیس (۱۹۹۸) و کو و... (۱۹۹۳) نیز بیانگر این است که انباشت سرمایه تحقیق و توسعه داخلی مهمترین عامل تعیین کننده بهره وری کل عوامل یک اقتصاد می‌باشد.

روش شناسی پژوهش

به لحاظ این‌که هدف از این پژوهش فراتحلیلی بر تحلیل عوامل تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذار خارجی بوده است، این تحقیق غیر آزمایشی و از نوع فرا تحلیلی می‌باشد.

فرا تحلیل مجموعه‌ای از روش‌های آماری است که برای یکپارچه کردن نتایج حاصل از پژوهش‌های آزمایشی و همبستگی که هر کدام به طور مستقل درباره‌ی یک موضوع یکسان انجام گرفته‌اند، به‌کار می‌رود و برروی یافته‌های هر کدام از پژوهش‌ها تجزیه و تحلیل می‌شود و در نهایت یک برآورد یکپارچه به دست می‌آید. در روش‌های فراتحلیل، پژوهشگر، ویژگی‌ها و داده‌های پژوهش‌های قبلی را ثبت می‌کند و بعد با ترکیب نتایج تحقیقات قبلی، به یک نتیجه کلی می‌رسد.

به‌طور کلی برای اجرای روش فراتحلیل باید ابتدا منابع را شناسایی و نتایج پژوهش‌ها را ارزیابی نمود و در مرحله بعد نتایج پژوهش‌ها را با یکدیگر مقایسه و ترکیب نمود و در نهایت به منظور کاهش خطا باید نتایج به‌دست آمده را با فراتحلیل ارزش‌یابی نمود. اصطلاح فرا تحلیل (**Metanalysis**) را اولین بار **Glass**، رئیس جمهور انجمن تحقیقات آموزشی آمریکا در سال ۱۹۷۶ به‌کار برد.

در اصل هدف شناسایی شکاف‌های علمی و تجمیع مطالعات انجام شده است. پس می‌توان چنین بیان نمود که نتیجه یک تحقیق فراتحلیل، جمع آوری یافته های پژوهشی از مطالعات متعدد و پراکنده، برای ترکیب و یکپارچه‌سازی و دستیابی به یافته های جدید است.

در این مقاله ابتدا منابع موجود را بر اساس هدف پژوهش که شناسایی عوامل موثر در انتقال فناوری از جذب سرمایه‌گذار مستقیم خارجی بود جمع‌آوری نموده و بر اساس هدف تحقیق منابع غیر مرتبط و یا کمتر مرتبط را حذف نموده و با مطالعات انجام شده بر روی منابع باقی‌مانده عوامل تاثیر پذیر در انتقال تکنولوژی که از جذب سرمایه‌گذار مستقیم خارجی است را استخراج نموده و با بررسی‌های جامع هر یک از این عوامل دسته بندی گردید. در مرحله بعد فراوانی هر پارامتر بر اساس محققین مقالات تعیین گردید و داده‌های مرتبط با این عوامل در تحقیق‌ها جمع‌آوری شد و با مطالعه گسترده بر روی ویژگی‌های هر یک از این عوامل و با در نظر داشتن هدف پژوهش فراتحلیلی بر همه تحلیل‌های موجود انجام گرفت، سپس با تهیه پرسشنامه و جمع آوری نظرات خبرگان با استفاده از روش دلفی برای هرکدام از این معیارها وزن مناسب در نظر گرفته شد، تا میزان اهمیت و تاثیر پذیری این عوامل به تفکیک مشخص گردد.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

یافته‌های تحقیق

در این بخش یافته‌های تحقیق گرداوری شده است. بر اساس مطالعات مقالات انجام شده در خصوص سرمایه گذار مستقیم خارجی جدول ۱ به دست آمده است.

یافته‌های این تحقیق تعیین پارامترهای تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذار مستقیم خارجی و همچنین معیارهای این عوامل بوده است. پس از استخراج عوامل تاثیر پذیر سایر محققانی که در هر یک از مقاله‌ها در خصوص این عوامل دارای نظریاتی بوده‌اند نیز مشخص گردیده است. که عموماً فراوانی تحقیقات انجام شده در هر سطر بیانگر اهمیت این عوامل می‌باشد. برای این منظور ابتدا پارامترهای تاثیر پذیر پس از جذب سرمایه‌گذار خارجی در انواع مقالات استخراج شده و سپس بر اساس زیرساخت‌های فنی، اقتصادی، و سیاستی و کسب و کار دسته بندی گردیده است. در انتهای همین بخش فراوانی هر پارامتر در مقالات مورد بررسی قرار گرفته شد.

با استفاده از موضوعات بررسی شده پارامترها را به پنج گروه اصول مهارتی، عوامل اقتصادی، عوامل سیاستی، کسب و کار و عوامل فرهنگی دسته بندی نموده‌ایم و در ادامه درصد به‌کارگیری هر یک از این عوامل را در مقالات مطالعه شده تعیین نموده‌ایم.

جدول ۱چارچوب اصول مهارتی تاثیر پذیر از جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی می‌باشد که شامل پارامترهای فعالیت‌های تحقیق و توسعه، سرمایه انسانی و مهارت‌های مدیریتی می باشد.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

جدول ۱: چارچوب اصول مهارتی تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

چارچوب	پارامتر	معیار	محققان
اصول مهارتی	فعالیت‌های تحقیق و توسعه		**Coe, Helpman and Hoffmaister (1997)** **Groski(1994)** **Crepon et.al(1998)** **Zachariadis(2002)** **Pakes et.al(1984)** **Mairess and Mohnen(2004)** **Lall(1992)** **Gachino(2007)** **Sfarian, Hejazi(1999)** **Keller(1998)** **Coe(1997)** **Word bank (2008)** **Moran(2007)** **Fisman and Foley (2006)** **Grossman and Helpman (1995)** **Pack (1992)** **Bende-Nabende and Ford(1998)** واعظ، طیبی و قنبری(۱۳۸۶) شاه آبادی و رحمانی(۱۳۸۹) ربیعی(۱۳۸۷)
	سرمایه انسانی	امید به زندگی	**Mankiw (1992) Engelbrecht (1997)** **Romer (1990)** **Lucas (1988,1993)** **Spiegel (1994)** **Benhabib and Spiegel (1994)** **Meyer(2003)** **Mansfild& Zachariadis(2002)** **Pin and Qingchang(2008)** **cheung and Lin(1990)** **Dakhli and De Clercq(2004)** **XuanKien(2008)** **Dutse, et al.(2011)** **Galina Hale(2006)** **Glass&Saggi(2002)** **Fosfuri&Rønde(2001)** **Xu(2000)** **Demurger, Barthelemy(2000)** **Carkovic and Levine (2005)** **Meyer(2003)**
		سطح تحصیلی	
		استاندارد های زندگی	
	مهارت‌های مدیریتی		گرینگر۱۹۹۱ پراساد و جین وی ۲۰۰۵

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

جدول ۲چارچوب عوامل اقتصادی تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می باشد. این عوامل شامل شدت سرمایه، معیارهای اقتصادی، نرخ بازگشت سرمایه، وضع مالی و تولید ناخالص داخلی است که معیارهای اقتصادی شامل ذخایرارزی بین المللی، نرخ ارز واقعی، نرخ تورم، جذاب بودن محیط سرمایه‌گذاری و تأمین منافع طرفین، هزینه‌های تولید در کشور میزبان و رشد اقتصادی می‌باشد.

جدول ۲: چارچوب عوامل اقتصادی تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

چارچوب	پارامتر	معیار	محققان
عوامل اقتصادی	شدت سرمایه (سرمایه فیزیکی به نیروی کار)		Arnold(2009) Latvia(2003) گرینگر ۱۹۹۱ بوالیان ۲۰۰۶ کانتسی و وین برگر ۲۰۰۹
	معیارهای اقتصادی	ذخایرارزی بین المللی	Czech Republic(2003) Demurger, Barthelemy (2000) Latvia(2003) Romer (1986) Lucas (1988) Alliber 1990 Kiosa(1989) Frut and Stein(1991) Glauco and Quinn (2004)
		نرخ ارز واقعی	
		نرخ تورم	
		جذاب بودن محیط سرمایه‌گذاری و تأمین منافع طرفین	
		هزینه‌های تولید در کشور میزبان	
		رشد اقتصادی	
	نرخ بازگشت سرمایه		
	وضع مالی دولت		Busse and Hefeker 2005
	تولید ناخالص داخلی		Alfaro (2003) Robert Solo(1909)

جدول ۳ چارچوب عوامل سیاستی تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌باشد که شامل حمایت از حقوق مالکیت معنوی، حمایت از حقوق مالکیت فکری وسیاستهای صحیح اقتصادی است. حمایت از حقوق مالکیت فکری خود دارای عوامل جانبی شامل مزیت مالکیت، مزیت بومی یا محلی و مزیتهای درونی کردن است. همچنین سیاستهای صحیح اقتصادی خود دارای عوامل جانبی آزادسازی تجاری، توسعه صادرات غیرنفتی، کاهش واردات غیرضروری و مشوق‌های مالیاتی می‌باشد.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

جدول ۳: چارچوب عوامل سیاستی تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

چارچوب	پارامتر	معیار	محققان
عوامل سیاستی	حمایت از حقوق مالکیت معنوی		**Kondo(1987)** **Maskus(1992)** **Smarzynska(2004)** **Awokuse and Yin(2010)** **Puttitanun(2002)** **Harris and Robinsn (2003)** **Arnold and Javorcik (2009)** **Oshima(2012)** **Nicholson(2007)** **Hajidimitry and Yannis(2001)**
	حمایت از حقوق مالکیت فکری	مزیت مالکیت	مهدوی (۱۳۸۷) **Mansfield**
		مزیت بومی یا محلی	
		مزیتهای درونی کردن	
	سیاستهای صحیح اقتصادی	آزادسازی تجاری	**Roberts and tybout (1997)** **Borensztein(1998)** نیلی و همکاران(۱۳۸۲)
		توسعه صادرات غیرنفتی	
		کاهش واردات غیرضروری	
		مشوق های مالیاتی	

جدول ۴ چارچوب عوامل کسب و کار تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌باشد که شامل دو عامل سهم بازار و بنگاه‌های داخلی است. عوامل جانبی بنگاه‌های داخلی شامل کیفیت محصول، افزایش بهره‌وری تولید کنندگان، آموزش و یادگیری تکنیک‌های فروش و اندازه شرکت های داخلی می‌باشند.

جدول ٤: چارچوب عوامل کسب و کار تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

چارچوب	پارامتر	معیار	محققان
کسب و کار	سهم بازار		**Damijan et al(2007)**
	بنگاه‌های داخلی	کیفیت محصول	**Aitken and Harrison(1999)** **Meyer(2003)** **Nuno & Fontoura(2007)** **Blomstro¨m & Sjo¨holm(1999)** **Xu(2000)** **Sun(2010)** **Lichtenberg & De la Potterie(1996)** **UNCTAD(2005)** **Arnold(2009)**
		افزایش بهره وری تولید کنندگان	
		آموزش و یادگیری تکنیک‌های فروش	
		اندازه شرکت های داخلی (از نظر تعداد نیروی انسانی)	

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

جدول ۵ چارچوب عوامل فرهنگی تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می باشد که شامل سبک زندگی و نرخ رشد جمعیت می باشد.

جدول ۵ چارچوب عوامل فرهنگی تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

چارچوب	پارامتر	معیار	محققان
عوامل فرهنگی	سبک زندگی		Dunning and Lundan(2008) Fisher and Ranasinghe(2001) Siglitz(1980) کاظمی، ۱۳۸۰
	نرخ رشد جمعیت		

در این بخش بر اساس یافته‌ها درصد به‌کارگیری هر موضوع در مقالات مطالعه شده به تفکیک دسته بندی انجام شده آورده شده است،که در ادامه هر یک از عوامل به صورت جزئی تر مورد بررسی قرار گرفته شده است.

نمودار ۱بیانگر در صد به‌کارگیری عوامل اصول مهارتی بررسی شده در سایر پژوهش‌ها می‌باشد. در این مقاله این اصول را به سه دسته فعالیت‌های تحقیق و توسعه، سرمایه انسانی، مهارت‌های مدیریتی دسته بندی نموده‌ایم. این نمودار بیانگر این موضوع است که در رده بندی اصول مهارتی، ۷۵ درصد از مقالات به فعالیت‌های تحقیق و توسعه توجه بیشتری داشته‌اند و این عامل پس از ورود سرمایه‌گذار مستقیم خارجی نسبت به سایر عوامل این دسته از تاثیر پذیری بیشتری برخوردار می‌باشد، و تاثیر پذیری عامل‌های سرمایه انسانی و مهارت‌های مدیریتی در رده پایین تری نسبت به عامل تحقیق و توسعه می‌باشند.

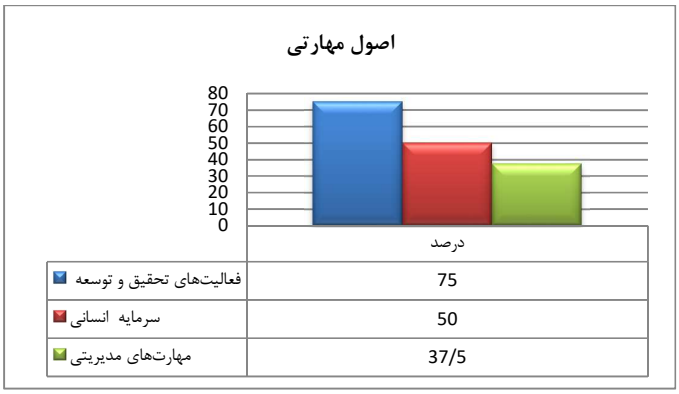

نمودار ۱ درصد به‌کارگیری عوامل اصول مهارتی در مقالات

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

نمودار ۲ بیانگر در صد به‌کارگیری عوامل اقتصادی بررسی شده در سایر پژوهش‌ها می‌باشد. در این مقاله این اصول را به پنج دسته معیارهای اقتصادی، شدت سرمایه، نرخ بازگشت سرمایه، وضع مالی دولت، تولید ناخالص داخلی دسته بندی نموده‌ایم. جزئیات این نمودار بیانگر این موضوع است که معیارهای اقتصادی با ۶۸,۷ درصد بیشترین تاثیر پذیری را پس از ورود سرمایه‌گذار مستقیم خارجی در این دسته بندی دارا می‌باشند، و تاثیر پذیری عامل‌های نرخ بازگشت سرمایه و وضع مالی دولت در رده بعدی و سپس دو عامل شدت سرمایه و تولید ناخالص داخلی در رده پایین تری نسبت به سایر عوامل این دسته بندی می‌باشند.

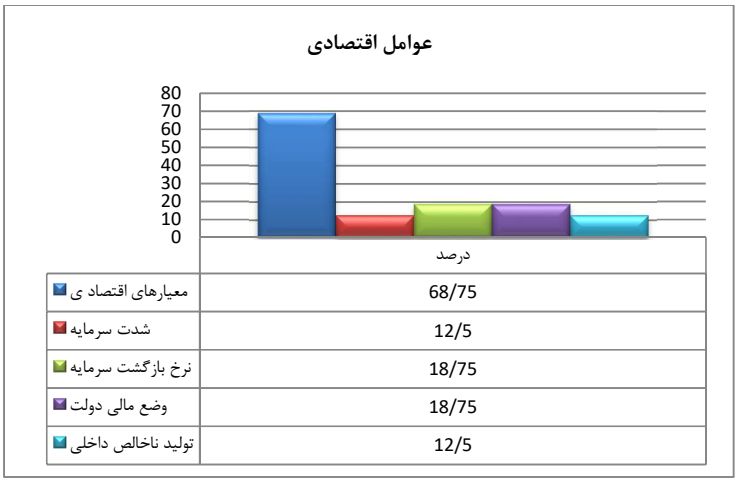

نمودار ۲ درصد به‌کارگیری عوامل اقتصادی در مقالات

نمودار ۳ بیانگر در صد به‌کارگیری عوامل سیاستی بررسی شده در سایر پژوهش‌ها می‌باشد. در این مقاله این اصول را به سه دسته حمایت از حقوق مالکیت معنوی، حمایت از حقوق مالکیت فکری و سیاست‌های اقتصادی دسته بندی نموده‌ایم. جزئیات این نمودار بیانگر این موضوع است که سیاست‌های صحیح اقتصادی با ۵۰ درصد بیشترین تاثیر پذیری را پس از ورود سرمایه‌گذار مستقیم خارجی در این دسته بندی دارا می‌باشد، و تاثیر پذیری عامل‌های حمایت از حقوق مالکیت معنوی و حمایت از حقوق مالکیت فکری در رده بعدی نسبت به این عامل در این دسته بندی قرار دارند.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

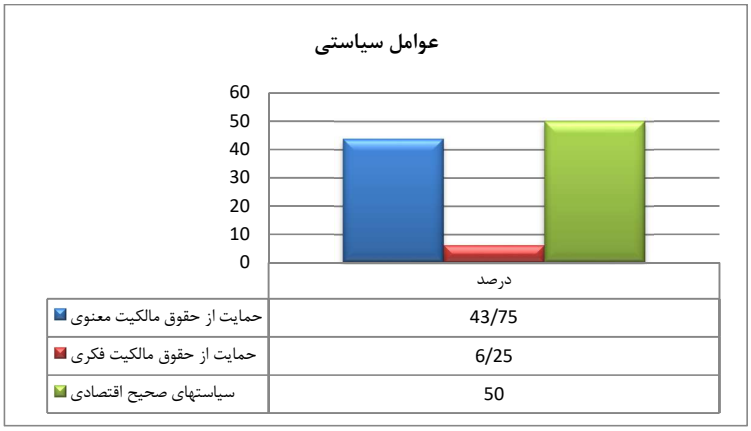

نمودار ۳ درصد به‌کارگیری عوامل سیاستی در مقالات

نمودار ۴ بیانگر در صد به‌کارگیری عوامل کسب و کار بررسی شده در سایر پژوهش‌ها می‌باشد. در این مقاله این عوامل را به دو دسته سهم بازار و توسعه شرکت‌های داخلی دسته بندی نموده‌ایم. جزئیات این نمودار بیانگر این موضوع است که توسعه شرکت‌های داخلی با ۸۵ درصد بیشترین تاثیر پذیری را در کل عوامل پس از ورود سرمایه‌گذار مستقیم خارجی دارا می‌باشد.

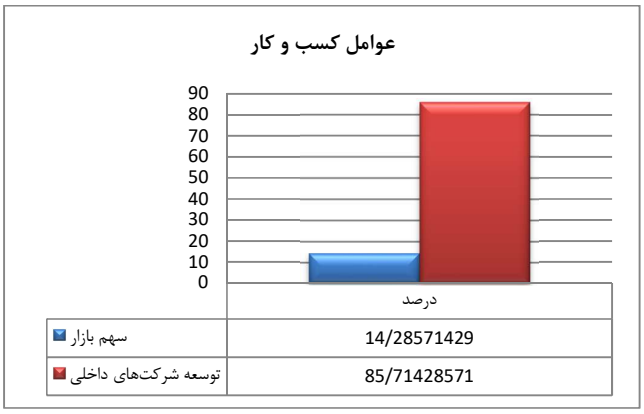

نمودار ٤ درصد به‌کارگیری عوامل کسب و کار در مقالات

نمودار ۵ بیانگر در صد به‌کارگیری عوامل فرهنگی بررسی شده در سایر پژوهش‌ها می‌باشد. در این مقاله این عوامل را به دو دسته سبک زندگی و نرخ جمعیت دسته بندی نموده‌ایم. جزئیات این نمودار بیانگر این

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

موضوع است که ورود سرمایه‌گذار مستقیم خارجی بر روی سبک زندگی و همچنین نرخ جمعیت تاثیر یکسانی را دارد.

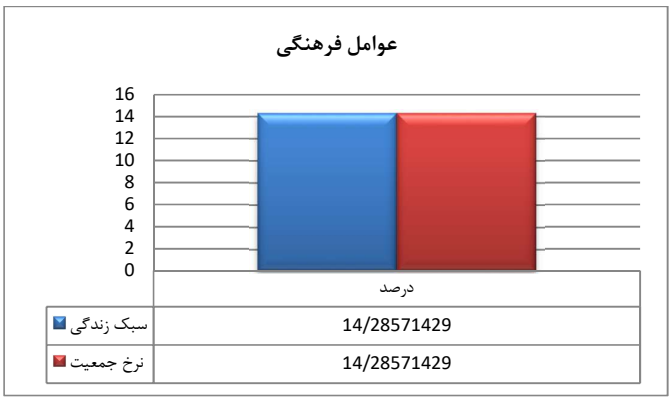

نمودار ۵ درصد به‌کارگیری عوامل فرهنگی در مقالات

تحلیل متغیرهای تاثیر پذیر از جذب سرمایه گذار مستقیم خارجی

در این مرحله دیدگاه‌های مختلفی که برای عوامل موثر در جذب سرمایه‌گذار مستقیم خارجی برای انتقال تکنولوژی بوده را از پژوهش‌های مختلف جمع‌آوری نموده‌ایم.

بیشتر مطالبی که در منابع و مواخذ گوناگون به آن پرداخته شده است در خصوص چگونگی جذب سرمایه گذاری خارجی است اما باید دقت داشت که مدیریت حفظ شرایط برای بقاء حضور سرمایه‌گذار مستقیم خارجی نیز یکی از مواردی است که دارای اهمیت زیادی در رشد اقتصاد یک کشور می‌باشد و این موضوع نکته‌ای است که در سایر مقالات مغفول مانده و در بیشتر منابعی که در تحقیق مشاهده کردیم اشاره‌ای به آن نشده و مورد بررسی قرار نگرفته است. بنابراین برای اینکه یک سرمایه‌گذار مستقیم خارجی پایدار باشد و در کشور میزبان باقی بماند وابسته به یکسری از عوامل است که باید با شناخت کافی آن عوامل را مدنظر قرار داد. توجه به این مقوله از این نظر حائز اهمیت است که حفظ سرمایه گذاران خارجی فعلی، قطعاً کم هزینه تر از جذب سرمایه گذار جدید خواهد بود. همچنین تعامل دراز مدت با سرمایه گذاران خارجی و تلاش برای حفظ آن ها علاوه بر مزایای ناشی از مشارکت استراتژیک، سبب جلب اطمینان و اعتماد دیگر سرمایه گذاران خارجی و انگیزش آنان برای حضور در بازار کشور مقصد خواهد شد.، لذا برای پوشش این شکاف تحقیق در این مقاله با رویکرد تاثیرپذیری هر یک از این عوامل پس از جذب سرمایه گذار مستقیم خارجی در کشور به تحلیل هر یک از این عوامل پرداخته‌ایم.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

اصول مهارتی

تحقیق و توسعه

با در نظر گرفتن این دیدگاه که هر هزینه تحقیق و توسعه‌ای به نوآوری نمی‌انجامد، اما بدون پرداخت این هزینه‌ها نیز نوآوری ممکن نیست و همچنین تعاملات درون صنعتی دربردارنده نوآوری حاصله از تحقیق و توسعه در سطح صنایع هستند، بنابراین می‌توان این‌گونه بیان کرد که هزینه‌های تحقیق و توسعه منبع اصلی توزیع دانش هستند.

بنابراین ورود سرمایه گذاری مستقیم خارجی باعث افزایش کارایی واحد تحقیق و توسعه در کشور می‌شود و از طرفی نیز ممکن است اثر منفی بر فعالیتهای تحقیق و توسعه داخلی داشته باشد؛ زیرا خرید فناوری از خارج از مرزها به عنوان یک جانشین برای نوآوری های داخلی محسوب می‌شود.

سرمایه انسانی

اکثر مطالعات در این حوزه نشان می‌دهد ورود بنگاه‌های با سرمایه گذاری خارجی منجر به بالا رفتن هزینه‌های نیروی کار در بنگاه‌های داخلی می‌شود.، چون بنگاه‌های با سرمایه گذاری خارجی عموماً دستمزد بالاتری به کارگران خود پرداخت می‌کنند همین مسأله باعث می‌شود شرایط رقابتی در بازار نیروی کار به وجود بیاید، تاثیر مثبت این موضوع می‌تواند افزایش کارایی و بالا رفتن نبوغ نیروی انسانی باشد و از طرفی چون سطح دستمزدها بالا رفته به تبع این موضوع سطح توقعات نیروهای انسانی نیز بالاتر می‌رود و همین مساله موجب افزایش تورم در کشور می‌شود.

مهارت‌های مدیریتی

حضور سرمایه گذار خارجی درکشور سرمایه‌پذیر به جهت افزایش بهره‌وری و کارایی باعث ورود مدیران تراز اول و توانمند می‌شوند که می‌توانند در سطح مدیریتی کشور تاثیر گذار باشند. سرمایه‌گذاری خارجی این امکان را فراهم می‌کند که مدیران داخلی نیز از طریق مدیران خارجی شرکت‌های سرمایه‌گذار با دانش روز مدیریت آشنا شوند و تبادلات علمی و مدیریتی را گسترش دهند. در واقع پس از جذب سرمایه گذار مستقیم خارجی اثرات سرریز انتقال دانش فنی و روش‌های نوین مدیریتی از بنگاه‌های خارجی به بنگاه‌های بومی اتفاق می‌افتد و تجارت بین‌الملل برای دسترسی به کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای دانش فنی و مدیریتی افزایش پیدا می‌کند.

اما به‌دلیل توجه کمتر به این بخش در کشورهای درحال توسعه، ناکارآمدی حاصل از این بخش به‌شدت بر روی بخش‌های فنی موثر و کاهنده هستند.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

عوامل اقتصادی

شدت سرمایه

سرمایه گذاری مستقیم خارجی رشد اقتصادی کشورهای میزبان را تقویت می کند، بنابراین اگر موجودی سرمایه فیزیکی در اقتصاد دارای رشد بیشتری نسبت به نیروی کار باشد این امر موجب افزایش نسبت موجودی سرمایه فیزیکی به نیروی کار (شدت سرمایه) شده و سبب افزایش بهره‌وری کل می‌شود.

معیارهای اقتصادی

بی ثباتی اقتصاد کلان به ویژه نرخ تورم بالاتر اثر منفی بر عملکرد اقتصاد کشور خواهد داشت. همچنین نرخ ارز واقعی بالاتر نیز با سطوح بالاتر بهره‌وری کل عوامل، رابطه مستقیم دارد؛ زیرا این امر باعث کاهش واردات و افزایش صادرات می‌شود و در نتیجه از این طریق موجب افزایش بهره‌وری خواهد شد. همچنین بالاتر بودن ذخایر بین‌المللی کمک به افزایش بهره‌وری می‌نماید.

در عمل، سرمایه گذاری مستقیم خارجی موجب پر شدن شکاف بین پس انداز و سرمایه‌گذاری و همچنین درآمدهای مالیاتی هدف گذاری شده دولت و درآمدهای مالیاتی تحقق یافته می شود.

سرمایه گذاری مستقیم خارجی نه تنها به افزایش سرمایه گذاری و به تبع آن به رشد اقتصادی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند موجب انتقال تکنولوژی پیشرفته به کشور میزبان شود که به تدریج به بالابردن قابلیت‌های تکنولوژیکی شرکت های کشور میزبان منجر خواهد شد.

یکی از معیارهای اقتصادی آزادسازی تجاری است که موجب ایجاد فضای رقابتی برای صنایع داخلی از طریق توسعه تکنیک‌های تولید جدید یا استفاده کارآ از عوامل تولید می‌شود و همچنین آزادسازی تجاری موجب انتخاب وسیع تری در مورد کیفیت بالای نهاده‌های واسطه‌ای با قیمت‌های پایین تر برای فعالیت‌های اقتصادی شده که این امر موجب بهبود بهره‌وری کل عوامل می‌شود.

در واقع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به هر علت و شکلی که صورت پذیرد اثرات قابل ملاحظه‌ای روی متغیرهای کلان اقتصادی از جمله افزایش رشد اقتصادی، افزایش اشتغال، کاهش واردات، توسعه صادرات، آزادسازی تجاری و در نهایت تاثیر مثبت در تراز پرداخت‌ها دارد. بنابراین معیارهای اقتصادی مناسب، کسری بودجه، کسری ترازپرداخت ها، تورم و نرخ بهره را کاهش خواهد داد.

نرخ بازگشت سرمایه

انباشت سرمایه به لحاظ نظری یکی از پیش نیازهای اساسی فرایند رشد اقتصادی به شمار می‌رود که می‌تواند از منابع مالی داخلی(پس اندازها) و خارجی تأمین مالی شود. منابع مالی خارجی نه تنها مکملی برای پس انداز داخلی بوده و شکاف پس انداز سرمایه گذاری را پر می‌کند، بلکه راه حلی برای مقابله با شکاف منابع ارزی نیز می‌باشد.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

با این رویکرد نه تنها سرمایه گذاری مستقیم خارجی ابزار مناسبی برای تأمین سرمایه و توسعه‌ی فرصتهای شغلی در کشورهای در حال توسعه است، بلکه همراه خود، تکنولوژی جدید، مدیریت، پرسنل فنی، تحقیق و نوآوری در تولید را امکان پذیر می‌نماید. بنابراین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نه تنها بر روی سطح تولید سرانه اثر میگذارد، بلکه با انتقال تکنولوژی و تأثیرات جانبی که دارد به طور درون زا بازگشت سرمایه را افزایش داده و باعث رشد اقتصادی می‌شود.

تولید ناخالص داخلی

ورود سرمایه‌های خارجی موجب افزایش موجودی سرمایه و ارتقای ظرفیت تولیدی خواهد شد و از طرف دیگر، بهره‌وری کل عوامل تولید افزایش یافته به‌طوریکه کلیه عوامل تولید، بازدهی‌شان بهبود می‌یابد. این دو اثر به‌طور همزمان تولید همه بخش‌ها را افزایش داده که در نهایت موجب بالارفتن تولید ناخالص داخلی می‌شود.

افزایش تولید در بخش‌های مختلف نیاز به کالاهای واسط وارداتی را جهت تولید بیشتر تشدید می‌نماید، از طرف دیگر افزایش درآمد خانوار را موجب می‌شود که به دنبال بهبود درآمد خانوار تقاضا برای کالاهای مختلف از قبیل کالاهای وارداتی را بالا می‌برد. این دو اثر مجموع تقاضا برای کالاهای وارداتی را ارتقا می‌بخشند. نرخ بالاتر رشد صادرات نسبت به واردات تراز مثبت تجاری را افزایش می‌دهد.

از لحاظ نظری، افزایش تولید ناخالص داخلی(**GDP**) منجر به افزایش درآمد و در نتیجه افزایش تقاضای داخلی می شود و در صورتی که تولید داخلی نتواند پاسخگوی افزایش تقاضا باشد، واردات افزایش می‌یابد. همچنین، افزایش تولید ناخالص داخلی به دلیل افزایش آهنگ رشد تولید کل و همچنین براساس راهبرد توسعه صادراتی، با توجه به نیروی کار و مواد اولیه ارزان کشورها، سرمایه گذاران خارجی برای استفاده از این نهاده‌های ارزان انگیزه بیشتری برای سرمایه گذاری دارند در نتیجه منجر به افزایش صادرات می‌گردد. از این رو، تولید ناخالص داخلی دارای اثر مثبتی بر صادرات و واردات است. هرچه درجه باز بودن اقتصاد کشور میزبان بیشتر باشد، سرمایه گذاری مستقیم خارجی تاثیر بیشتری بر صادرات در کل کشور می‌گذارد. لذا کشورهای در حال توسعه برای اثر گذاری بیشتر این نوع سرمایه گذاری‌ها و بهره برداری بیشتر از منافع آن باید راهبرد برون گرایی را در تجارت خارجی خود اتخاذ نموده و شرایط را برای صادرات تسهیل نمایند(طیبی و بابکی، ۱۳۸۷)

عوامل سیاستی

حمایت از حقوق مالکیت معنوی

بررسی نشان می‌دهد، رابطه بین حقوق مالکیت معنوی و سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی با توجه به ظرفیت‌های زیر بنایی و سطح توسعه یافتگی کشورها در بین کشورهای گروه **D8** متفاوت می باشد.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

بسیاری از کشورهای در حال توسعه، به دلیل ضعف در سیستم نظام مالکیت معنوی، میزبان دائمی برای جریان سرمایه‌های خارجی نیستند؛ در حالی که کشورهای توسعه یافته بعد از جنگ جهانی دوم، اساس رشد و توسعه خود را بر پایه حقوق مالکیت معنوی بنا نهاده اند و به همین دلیل، سهم زیادی از سرمایه‌های خارجی را داشته‌اند.

تمایل صنایع در کشورهای توسعه یافته برای ورود به این قبیل ترتیبات و در دسترس قرار دادن تکنولوژی خود، به این امر بستگی دارد که نظام حقوق مالکیت معنوی کشور میزبان تا چه حد به آن‌ها اطمینان می‌دهد که از حقوق معنوی مربوط به تکنولوژی آنها به طور مقتضی حمایت خواهد کرد و شرکای داخلی از محصولات آنها تقلید نمی‌کنند.

اگر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به عنوان مجرای انتقال تکنولوژی در نظر گرفته شود، حمایت قویتر از حقوق مالکیت معنوی باعث می‌شود نوآوران و بنگاه‌های کشورهای توسعه یافته با کاهش دادن منابع‌شان در شمال (کشورهای توسعه یافته)، تولید محصولاتشان را به جنوب (کشورهای در حال توسعه) منتقل کنند و این به معنی افزایش در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه می باشد. برعکس، اگر حمایت از حقوق مالکیت معنوی درکشورهای جنوب ضعیف باشد، محصولات تولیدی بنگاه‌های چند ملیتی به راحتی جعل می‌شود و نوآوران و بنگاه‌های شمالی انگیزه‌ای برای انتقال تکنولوژی نداشته، تولید را در کشور خود انجام می‌دهند. این وضع باعث می‌شود که از طرفی منابع کمتری در شمال در اختیار نوآوری و اختراع قرار گیرد (زیرا درگیر امر تولید است) و در نتیجه رشد اقتصادی را کاهش می‌دهد؛ از طرف دیگر، انتقال تکنولوژی به کشورهای جنوب از طریق سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی کاهش می‌یابد.

حمایت از حقوق مالکیت فکری

حمایت قوی و موثر از حقوق مالکیت فکری عامل بسیار مهم و تعیین کننده در تسهیل انتقال تکنولوژی و جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در بخشهای مختلف اقتصادی است که برای توسعه‌ی پایدار امری حیاتی است.

بر اساس این پارادایم، حمایت ضعیف از حقوق مالکیت فکری **(IPR)** امکان فعالیت‌های تقلیدی و کپی برداری را افزایش می‌دهد. گسترش فعالیتهای تقلیدی، مزیت‌های مالکیت و مزیت‌های محلی یا منطقه‌ای شرکت خارجی در کشور میزبان را کاهش می‌دهد و همزمان حمایت ضعیف از حقوق مالکیت فکری، منافع درونی سازی را افزایش می‌دهد. این امر شرایط رقابت نابرابر را برای شرکت خارجی فراهم می‌نماید. بنابراین بر اساس این پارادایم، رژیم **IPR** ضعیف، جریان ورودی، **FDI** را مختل کرده و خروج آن را تشویق می‌نماید، همچنین یک سیستم **IPR** قوی نیز ممکن است که اثر منفی بر جریان **FDI** داشته باشد. بنابراین به طور کلی رابطه بین **FDI** و **IPR** مبهم بوده و مطالعات مختلف به نتایج متفاوتی رسیده‌اند. در ادامه به برخی از مطالعات مهم اشاره میشود. رژیم **IPR** ضعیف، تمایل سرمایه گذاران خارجی را از

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

سرمایه گذاری در بخش‌های فناوری که وابستگی شدیدی به حقوق مالکیت فکری دارند، کاهش می‌دهد.

مزیت مالکیت

این مزیت در بر گیرنده فن‌آوری بالای تولید یا سیستم بازاریابی یا سازماندهی بهینه، ظرفیت‌های نوآوری مارک‌های تجاری، شهرت و سایر مالکیت‌ها است. این مزیت‌ها توانایی یک بنگاه را در ورود به بازار کشور میزبان تضمین می‌نمایند.

مزیت های محلی یا منطقه ای یا بومی

مزیت‌های مالکیت به رغم این که ورود یک شرکت خارجی را به کشور میزبان تضمین می‌کند، اما دلیل این که چرا یک بنگاه خارجی باید در کشور میزبان تولید نماید تشریح نمی‌کند. مزیت‌های محلی یا منطقه‌ای دلیل حضور شرکت‌های خارجی را در کشور میزبان توضیح می‌دهند. این مزیت مشتمل بر تفاوت در عوامل کیفیت، هزینه‌های حمل و نقل بین المللی و هزینه‌های ارتباطات و سیاست‌های دولت میزبان است.

مزیتهای درونی کردن

این مزیت‌ها دلیل اینکه چرا شرکت‌های خارجی ترجیح می‌دهند شخصاً پروسه تولید را در کشور میزبان کنترل نمایند، توضیح می‌دهند. این مزیت‌ها در واقع بیانگر ترجیح شرکت خارجی بر کنترل پروسه تولید به جای اعطای اختیار دارایی‌ها به شرکت‌های داخلی است و چنین اقدامی، به دلیل هزینه‌های بالای مبادلات و هزینه‌های مرتبط با مقررات و تمهیدات قرار دادها است.

سیاست‌های صحیح اقتصادی

در اقتصاد جهانی روبه‌رشد یکی از عوامل بسیار تعیین کننده که تاثیر زیادی بر میزان سرمایه‌گذار مستقیم خارجی در یک بخش دارد، احساس اطمینان نسبت به قوانین حاکم و چارچوب‌های نظارتی است.

هرچه قوانین به‌صورت صحیح تدوین شود موجب احساس امنیت سرمایه‌گذاری نسبت به قوانین حاکم و چارچوب‌های نظارتی می‌شود و ورود سرمایه‌گذاران خارجی موجب پایداری و ثبات قوانین کشور پذیرنده سرمایه می‌شود. بنابراین ورود سرمایه‌گذار بهترین رویه‌ها و رهیافت‌ها را در قوانین به‌دنبال دارد و در عمل رویکرد حقوقی منسجم و هماهنگ با سیاست‌های عمومی کشور ایجاد می‌شود.

در واقع ورود سرمایه گذار خارجی به کشور در حال توسعه موجب هماهنگی قوانین کشور سرمایه پذیر با سایر کشورهای منطقه‌ای و بین‌المللی می‌شود. بنابراین قانونگذاری در کشور سرمایه‌پذیر مبتنی بر اصول

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

خاص و متناسب با ورود سرمایه‌گذار تدوین می‌شود که حاصل این امر از بین رفتن اختلاف بین کشورها و درگیر شدن مراجع ذیربط در فرآیندهای حل و فصل اختلاف، داوری و میانجیگری است. در نتیجه ورود سرمایه‌گذار ثبات و پایداری را در سیاست‌های کشور سرمایه پذیر به همراه دارد و موجب هماهنگی با نظام‌های حقوقی و فراملی در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی می‌شود که در نهایت موجب اطمینان و امنیت برای ورود سرمایه‌گذاران بعدی نیز می‌گردد.

کسب و کار

سهم بازار

از یک طرف حضور شرکت های خارجی در اقتصاد یک کشور، ممکن است رقابت را در بازارهای داخلی آن کشور افزایش دهد. وجود رقابت ممکن است به شرکت های داخلی فشار آورد تا کارآیی و بهره وری را بالا ببرند و اقدام به ابداع کردن و یا وارد کردن تکنولوژی های جدید کنند و از طرف دیگر رقابت ممکن است اثر منفی بر بنگاه‌های داخلی از طریق اثر برونرانی و ربودن بازار داشته باشد. این اثرات منفی موقعی اتفاق می‌افتد که بنگاه‌های خارجی با تکنولوژی برتر بنگاه‌های محلی را مجبور به ترک بازار کند. چون موجب انتقال تقاضا از بنگاه‌های محلی به سمت خود می‌شوند.

بنگاه‌های داخلی

از آنجا که شرکت‌های کشورهای درحال توسعه، غالبا در ارائه محصولات خود در بازارهای جهانی با مشکلاتی روبرو هستند، انتقال و انتشار فناوری در بازار این کشورها، موجب بهره بردن شرکت‌های آنها می‌شود؛ زیرا این امر رقابت را میان بنگاه‌های داخلی کشورهای در حال توسعه افزایش می‌دهد. شرکت‌های چند ملیتی از طریق ایجاد ارتباطات رو به جلو و رو به عقب به کشورهای میزبان منفعت می‌رسانند.

ارتباطات رو به عقب، به روابطی اطلاق می‌شود که شرکت‌های چندملیتی با بنگاه‌های داخلی برقرار می‌کنند و منظور از ارتباطات رو به جلو، روابطی است که شرکت‌های چندملیتی با مشتریان خود، چه مصرف‌کنندگان نهایی محصولات نهایی و چه تولیدکنندگانی که از کالاهای تولید شده شرکت‌های چندملیتی به عنوان کالاهای واسطه‌ای در تولیدات خود استفاده می‌کنند، برقرار می‌سازند.

بنگاه هایی که با سرمایه گذاری مستقیم خارجی راه اندازی می شوند از تکنولوژی پیشرفته تر و روش‌های مدیریتی نوین در فرآیند تولید استفاده می کنند و در نتیجه ، بهره وری و رشد تولید بالاتری خواهند داشت. از طرفی چون با حضور سرمایه گذار مستقیم خارجی و یا شرکت‌های چند ملیتی درجه آزادی تجارت افزایش پیدا می‌کند بنابراین این آزادی تجارت از طریق گسترش رقابت بین بنگاه های داخلی و خارجی به بهبود بهره وری بنگاه ها کمک می کند، بدین جهت که بنگاه های داخلی انگیزه بیشتری برای ارتقا کارایی خود برای بقا در بازار خواهند داشت و چنانچه بنگاه‌های خارجی نسبت به بنگاه‌های داخلی از

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

تکنولوژی برتری برخوردار باشند، فشار رقابتی در مقابل بنگاه‌های خارجی می‌تواند بنگاه‌های داخلی را مجبور به ارائه محصولات با کیفیت برتر برای کسب سهمی از بازار محصولات نماید.

بنگاه‌های داخلی در بخش‌های پایین دستی از افزایش بهبود در کالاهای واسط عرضه شده توسط عرضه کنندگان خارجی در بخش‌های بالادستی سود می‌برند. و به دلیل خرید کالاهای واسطه‌ای و ماشین آلات از بنگاه‌های خارجی به تولید و تهیه محصولات با کیفیت بهتر و با هزینه کمتر موفق می‌شوند.

همچنین بنگاه‌های داخلی ممکن است خدماتی به صورت آموزش و یادگیری در زمینه تکنیک‌های فروش از بنگاه‌های خارجی دریافت نمایند.

عوامل فرهنگی

سبک زندگی

زمانی که سرمایه‌گذار خارجی و یا شرکت‌های چند ملیتی برای سرمایه‌گذاری در کشورهای توسعه نیافته و یا در حال توسعه ورود می‌کنند به دنبال خود انتقال تکنولوژی را نیز به همراه دارد که ورود تکنولوژی بر جریان زندگی در کشور و سبک زندگی و اخلاق جامعه نیز تاثیر می‌گذارد. در واقع همزمان با ورود سرمایه‌گذار خارجی، تکنولوژی‌های کشور سرمایه‌پذیر نیز رشد چشمگیری دارند که این امر سبک زندگی مردمی که در حال دست و پنجه نرم کردن با آن تکنولوژی‌ها هستند را نیز تغییر می‌دهد. بنابراین ورود تکنولوژی‌های جدید هر روز بیشتر در زندگی افراد رسوخ می‌کند و زندگی آنها را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد.

لذا وقتی سبک زندگی عوض شود به این معنی است که محیط نیز تغییر کرده و برای توده مردم، یک نظام اخلاقی جدید که مبتنی بر عضویت در یک نظام تکنولوژیک باشد را ایجاد می‌نماید.

البته باید درنظر داشت که ورود سرمایه‌گذار خارجی صرفا موجب پیشرفت فرهنگ یک کشور نمی‌شود و به دلیل این‌که عموماً کشورهای در حال توسعه فرهنگی ایستا و کمتر مادی‌گرایانه دارند، تحت تاثیر شرکت‌های چند ملیتی و فراملیتی که مروج فرهنگ کارآفرینانه و مادی‌گرایانه هستند قرار می‌گیرند. این شرکت‌ها تلاش می‌کنند تا الگوی مصرف مردم بومی را تغییر داده و بر فرهنگ محلی تاثیر بگذارند.

بنابراین ورود سرمایه‌گذاران خارجی آثار اجتماعی گوناگونی به دنبال دارد، از یک طرف موجب تبدیل جوامع کشاورزی به جوامع صنعتی می‌شوند یا بخش‌های جدید صنعتی را رونق داده و بخش‌های دیگر را مدرنیزه می‌سازند و در این بخش‌ها، فرهنگی را رواج می‌دهند که با فرهنگ دیگر بخش‌های جامعه متفاوت است و حتی ممکن است اختلاف فرهنگی را در این بخش‌ها تشدید کنند.

از سوی دیگر سرمایه‌گذاران خارجی و شرکت‌های چند ملیتی، شکل‌های جدید زندگی و الگوهای نوین کاری را به ارمغان می‌آورند و به انواع علایق و سلائق میدان می‌دهند، رسوم و هنجارهای جدیدی را رواج می‌دهند و طبقات اجتماعی جدیدی را پدید می‌آورند.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

بنابراین اگر فرهنگ بومی کشورهای میزبان نتواند با تحولات روز منطبق گردد و یا نتواند واکنش درستی در برابر فرهنگ بیگانه نشان‌دهد، در این صورت فرهنگ بومی مغلوب فرهنگ بیگانه خواهد شد و هویت ملی یک کشور از بین خواهد رفت.

نرخ رشد جمعیت

به دنبال ورود سرمایه گذار مستقیم خارجی عموماً به کارگران صنعتی که سرمایه‌گذار در آن سرمایه‌گذاری انجام داده دستمزد بالاتری پرداخت می‌شود همین مسأله باعث رفاه بیشتر افراد می‌شود، رفاه بیشتر می‌تواند رشد جمعیت را نیز به دنبال داشته باشد.

تعیین وزن عوامل موثر از جذب سرمایه‌گذار مستقیم خارجی

پس از تحلیل هر یک از عوامل تاثیر پذیر از جذب سرمایه‌گذار مستقیم خارجی برای تعیین ارزش هرکدام از این عوامل از روش وزن دهی به این پارامترها استفاده نموده‌ایم. برای این منظور بر اساس مطالعاتی که انجام شد هرکدام از این پارامتر ها در هر لایه وزن دهی شد.

الگوی ارزش دهی بدین صورت است که هریک از سطوح (چارچوب، پارامتر، معیار) به نسبت سطح مربوطه متوازن شده و وزنی بین ۱ تا ۱۰ دارد، که هنگام ارزش‌گذاری مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Error! Reference source not found. مدل ارزش گذاری عوامل موثر پس از جذب سرمایه‌گذار مستقیم خارجی را نشان می‌دهد. برای این منظور به عوامل اقتصادی و کسب و کار وزن بیشتری اختصاص یافته به این معنی که این دو عامل بیشترین تاثیر پذیری را نسبت به سایر عوامل دارا می باشند. در اصول مهارتی فعالیت‌های تحقیق و توسعه از اهمیت بالاتری برخوردار هستند و بیشترین تاثیر پذیری را شامل می‌شود، بعد از فعالیت‌های تحقیق و توسعه، سرمایه انسانی در این گروه بیشترین تاثیر پذیری را داراست و سپس مهارت‌های مدیریتی و در نهایت سرمایه انسانی می‌باشد که در سرمایه انسانی، معیار امید به زندگی و سطح تحصیل تاثیر پذیری بیشتری را به خود اختصاص می‌دهند. همچنین در عوامل اقتصادی، معیارهای اقتصادی از تاثیرپذیری بالاتری نسبت به سایر پارامترها برخوردار هستند و بعد از آن تولید ناخالص داخلی تاثیر پذیری بیشتری را از جذب سرمایه‌گذار مستقیم خارجی دارا است. به همین ترتیب سایر شدت تاثیر پذیری هر یک از عوامل را می‌توان بر اساس مقدار وزن داده شده نسبت به یکدیگر به دست آورد.

نتایج این جدول نسبت به یافته‌های تحقیق در مرحله قبل نشان‌دهنده این موضوع است که شدت تاثیر پذیری عوامل پس از ورود سرمایه گذار مستقیم خارجی به کشور میزبان با شدت تاثیر هر کدام از این عوامل برای جذب سرمایه‌گذار مستقیم خارجی متفاوت می‌باشد.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

جدول ۱ : ارزش دهی عوامل موثر از جذب سرمایه‌گذار مستقیم خارجی

چارچوب	وزن چارچوب	پارامتر	وزن پارامترها	معیار	وزن معیارها	وزن کلی (درصد)
اصول مهارتی	۲	فعالیت‌های تحقیق و توسعه	۵		۱۰	۱۰
		سرمایه انسانی	۳	امید به زندگی	۳,۵	۲,۱
				سطح تحصیلی	۳,۵	۲,۱
				استاندارد های زندگی	۳	۱,۸
		مهارت‌های مدیریتی	۲		۱۰	۴
عوامل اقتصادی	۲,۵	شدت سرمایه (سرمایه فیزیکی به نیروی کار)	۱,۵		۱۰	۱,۳۷
		معیارهای اقتصادی	۳,۵	ذخایرارزی بین المللی	۱	۰,۸۷
				نرخ ارز واقعی	۱	۰,۸۷
				نرخ تورم	۱	۰,۸۷
				جذاب بودن محیط سرمایه‌گذاری و تأمین منافع طرفین	۲	۱,۷
				هزینه‌های تولید در کشور میزبان	۲	۱,۷
				رشد اقتصادی	۳	۲,۶
		نرخ بازگشت سرمایه	۱,۵		۱۰	۳,۷۵
		وضع مالی دولت	۱,۵		۱۰	۳,۷۵
		تولید ناخالص داخلی	۲		۱۰	۵
عوامل سیاستی	۲	حمایت از حقوق مالکیت معنوی	۳		۱۰	۶
		حمایت از حقوق مالکیت فکری	۳	مزیت مالکیت	۶	۳,۶
				مزیت بومی یا محلی	۲	۱,۸
				مزیتهای درونی کردن	۲	۱,۸
		سیاستهای صحیح اقتصادی	۴	آزادسازی تجاری	۳,۵	۲,۸

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

				توسعه صادرات غیرنفتی	۲	۱,۶
				کاهش واردات غیرضروری	۲	۱,۶
				مشوق های مالیاتی	۲,۵	۲
کسب و کار	۲,۵	سهم بازار	۳,۵		۱۰	۸,۷۵
		بنگاه‌های داخلی	۶,۵	کیفیت محصول	۴,۵	۷,۳
				افزایش بهره وری تولید کنندگان	۳	۴,۸
				آموزش و یادگیری تکنیک‌های فروش	۱	۱,۶
				اندازه شرکت های داخلی (از نظر تعداد نیروی انسانی)	۱,۵	۲,۴
عوامل فرهنگی	۱	سبک زندگی	۸		۸	۶,۴
		نرخ رشد جمعیت	۲		۲	۴

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه بسیاری از کشورهای جهان به دلیل عدم تکافوی منابع داخلی برای سرمایه گذاری، تمایل شدیدی به جذب سرمایه های خارجی پیدا کرده اند. نظر به اهمیت خاص سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی کشورها ، محققان زیادی به بررسی اثر آن بر رشد و نیز بررسی عوامل موثر بر ایجاد وجذب آن پرداختند که این موضوع منجر به بسط مبانی نظری سرمایه گذاری مستقیم خارجی گردید. مهمترین نتایج حاصل از تحلیل های تئوریک بر این مطلب دلالت می کنند که اثر ورود سرمایه بر رشد اقتصادی در طول زمان در حال افزایش است که از بین جریانات مختلف سرمایه گذاری خارجی، سرمایه گذاری مستقیم خارجی نقش اثر گذار ترین متغیر را روی رشد اقتصادی کشورها دارد که با توجه به عوامل ایجاد کننده آن، از چشم انداز با ثبات تری جهت استفاده در برنامه‌ریزی‌های اقتصاد کلان برخوردار است. برنامه‌ریزی‌هایی که هدفشان افزایش رشد اقتصادی کشور است.

به همین دلیل ورود و خروج سرمایه‌گذاران خارجی از جهت اقتصادی و سیاسی شایان توجه است. از نظر اقتصادی، اکنون بسیاری از کشورها از سرمایه گذاری خارجی یعنی جریان رو به داخل سرمایه استفاده می‌کنند. تقریبا حدود ۳,۸٪ کل سرمایه گذاری جهان از این طریق تامین می‌شود که اگرچه ممکن است این سهم کوچک به نظر برسد ولی به دلیل این که معمولا سرمایه خارجی به شکل مکمل سرمایه داخلی و به قصد انتقال فن آوری جذب می‌شود از اهمیت بیشتری برخوردار است و آثار سیاسی هم به دنبال دارد که برای همه کشورها مهم است؛ زیرا با توجه به نظریه‌های سلطه، این امر باید مورد دقت قرار گیرد. استقلال اقتصادی چنین تفسیر می‌شد که ما باید برای مسائل اساسی به خود متکی باشیم و برای آینده

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

خودمان سرمایه‌گذاری کنیم. در مجموع باید بدانیم که با برنامه ریزی هدفمند می‌توانیم از سرمایه‌گذاری خارجی به عنوان مکمل کمبود مقدار یا نقص کیفیت سرمایه‌گذاری داخلی بهره ببریم.

ولیکن از مهمترین نتایج مثبت سرمایه‌گذاری خارجی را می‌توان فعال شدن اقتصاد کشور، افزایش اشتغال، استفاده از ظرفیت‌های خالی، افزایش کمی و کیفی محصولات، توسعه صادرات، بهبود شرایط زندگی مردم و سلامتی و شادابی اقتصادی و اجتماعی نام برد.

همچنین بهبود روابط بین‌الملل، نگرش مثبت سایر کشورها به ایران، حضور در صحنه مبادلات بین‌الملل و استفاده از فن‌آوریهای نوین و ارتباط با بازارها و فرصت‌های جهانی و استفاده از امتیازات و تسهیلات و معافیت‌ها از دیگر نتایج حاصله از سرمایه‌گذاری خارجی است.باید توجه داشت که افزایش سرمایه‌گذاری خارجی در ایران به نوعی بیانگر اعتماد به نظام اقتصادی و قانونی کشور است که خود امواج تازه‌ای از فعالیت‌ها را به‌وجود می‌آورد. سرمایه‌گذاری خارجی همراه با خود مدیریت و روش‌های نوین را به همراه دارد که خود می‌تواند زمینه‌ساز تحول و دگرگونی در بسیاری از ساختارها و رفتارها باشد.

به طور کلی نتایج حاکی از مطالعات بیانگر آن است که تحقیق و توسعه در ایران از طریق مستقیم (اثر نوآوری)، بر روی تولید و رشد تولید اثر قابل توجهی ندارد، زیرا ماهیت اکثر مؤسسات آموزش عالی در ایران بیشتر آموزش محور بوده حال آنکه در اکثر کشورهای توسعه یافته، آموزش‌ها پژوهش محور می‌باشد و به همین دلیل است که ارتباط فعال و سازنده‌ای با بخش صنعت دارند.

از طرفی به دلیل پایین بودن هزینه تحقیق و توسعه در داخل کشور، فعالیت‌های تحقیقاتی نتوانسته است موجب جذب انباشت سرمایه تحقیق و توسعه خارجی و ایجاد تحول و پویایی تکنولوژیک قابل توجهی در اقتصاد کشور شود.

بنابراین به منظور جذب بیشتر انباشت تحقیق و توسعه خارجی و انتقال دانش فنی بایستی سعی به جذب بیشتر سرمایه گذاری مستقیم خارجی (از طریق اتخاذ سیاست‌های صحیح اقتصادی به منظور ایجاد انگیزه سرمایه گذاران خارجی) و انتخاب شرکای تجاری با دانش انباشته شده بالا، دارای تکنولوژی و سازماندهی بالا نمود.

نتایج تحقیقات بیانگر این موضوع است که در کشورهای در حال توسعه از جمله کشور ایران، سرمایه گذاری مستقیم خارجی به عنوان موتور رشد تکنولوژی شناخته شده است.بیشترین تاثیری که این نوع سرمایه‌گذاری در سمت کشور سرمایه‌پذیر دارد موجب می‌شود بهره‌وری و کارآیی و رقابت‌پذیری شرکت‌های داخلی افزایش پیدا کند.

همچنین با بهره گیری از اثرات سرریز سرمایه گذاری مستقیم خارجی و علاوه بر آن با واردات کالاهای سرمایه‌ای با دانش پیشرفته و تحقیق بر روی آن‌ها و بومی کردن آن می توان بهره وری نیروی کار را افزایش داده و سطح دانش فنی را نیز ارتقا بخشید.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

برای این که بتوان درهنگام بحران، به صورتی یکنواخت و قانون مند بازار سرمایه را تنظیم و هدایت نمود ضرورت وجود نهاد یا نهادهایی در ایران که بتواند بر گردش این امور نظارت کند، احساس می شود.

همچنین برای ایجاد شرایط مطلوب جهت اعتماد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر تعادل بازار، باید سیاست‌های موجود در کشور را برای ایجاد چنین شرایطی بازبینی و اصلاح نمود.

علاوه بر موارد فوق و به منظور کاهش شکاف فناوری با کشورهای توسعه یافته ضروری است بازار نوآوری کشور توسعه پیدا کند که برای این منظورپیشنهاد می‌شود:

ـ جهت تقویت واحدهای تحقیق و توسعه به ارتباط بین دانشگاه و صنعت توجه بیشتری نمود.

ـ در بخش فعالین اقتصادی تحقیق و توسعه ایجاد انگیزه نمود.

ـ فعالیت‌های تحقیق و توسعه داخلی در راستای توسعه اقتصادی از طریق سرمایه‌گذاری سازماندهی شود.

ـ بین سیاست‌های کلان اقتصادی با سیاست‌های آموزشی به منظور توسعه بازار سرمایه انسانی جهت جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی هماهنگی لازم را برقرار کرد.

ـ سیاست‌های لازم برای شناخت دقیق انتخاب صحیح شرکای تجاری جهت جذب سرمایه گذاری خارجی به‌کار گرفته شود.

ـ در بخش قوانین سیاست‌های شرایط ورود سرمایه‌گذار مستقیم خارجی بازبینی شود.

ـ امکان شرایط مناسب برای انتقال سرمایه گذاران مستقیم خارجی فراهم شود.

ـ شرایط همکاری بین شرکت‌های داخلی با شرکت‌های چندملیتی تسهیل شود.

ـ جهت آموزش نیروی انسانی در راستای جذب در مشاغل ایجاد شده در کانل سرمایه گذاری مستقیم خارجی سرمایه‌گذاری بیشتری شود.

ـ با تصویب و اجرای قوانین جدید مانند ارائه تسهیلات، بخشش مالیاتی و ... به جذب سرمایه گذار خارجی کمک شود.

ـ پتانسیل بازار داخلی را جهت ترغیب سرمایه گذاریهای خارجی فراهم شود.

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

فهرست منابع و مآخذ

ـ ابراهیم نگهداری، (۱۳۹۳)، نقش سرمایه انسانی در اثر بخشی سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصاد کشورهای حوزه خلیج فارس، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان- سال دوم شماره پنجم

ـ ابوالفضل شاه‌آبادی، حسن سجادی، (۱۳۹۰)، منابع انتقال فناوری و رشد اقتصادی ایران، فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی سال نوزدهم، شماره ۵۹

ـ ابوالفضل شاه‌آبادی، سید آرشولی‌نیا، زهراانصاری، (۱۳۹۱)، تأثیر سرریز فناوری ناشی از سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر عملکرد بخش صنعت، فصلنامه تخصصی پارک ها و مراکز رشد، سال نهم، شماره ۳

ـ ابوالفضل نجارزاده نوش آبادی، (۱۳۸۸) بررسی اثر حقوق مالکیت معنوی روی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای گروه **D8** ، اولین همایش ملی اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر

ـ اعظم اسدنژاد، تقی ترابی، رضا رادفر، (۱۳۹۵)، تاثیر کیفیت سرمایه انسانی بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی مطالعه موردی کشورهای منتخب جنوب شرق آسیا و ایران، فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه گذاری- سال پنجم.شماره نوزدهم

ـ حسین خسرو پور، مریم میرافشار، (۱۳۹۳)، عوامل موثر بر انتقال فناوری از طریق سرمایه گذاری مستقیم خارجی شاهد تجربی: صنعت نانو فناوری ایران، فصلنامه مدیریت، سال یازدهم، شماره ۳۵

ـ حسین مرزبان، مهدی نجاتی،(۱۳۹۱)، ارزیابی اثر ناشی از سرریز سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بخش صنعت، بر اقتصاد ایران با استفاده از یک مدل تعادل عمومی، فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات اقتصادیِ کاربردی در ایران سال اوّل، شماره ۴

ـ حمیدرضا رئوفی، کاملیا قلم زن نیکو، (۱۳۹۰)، عوامل تاثیر گذار بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ۲۷ کشور منتخب (پیشرفته و در حال توسعه) از جمله ایران

ـ دکتر ابوالفضل شاه آبادی، (۱۳۸۶)، اثر سرمایه گذاری مستقیم خارجی، تجارت بین الملل و سرمایه انسانی بر بهره وری کل عوامل اقتصاد ایران، دوفصلنامه علمی پژوهشی جستارهای اقتصادی سال چهارم شماره هفتم

ـ دکتر ابوالفضل شاه آبادی، سحر حواج، (۱۳۹۰)، بررسی اثر سرریز فناوری از طریق سرمایه گذاری مستقیم خارجی و واردات بر نوآوری، فصلنامه تحقیقات اقتصادی راه اندیشه

ـ دکتر فیصل عامری، (۱۳۹۳)، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و نقش آن در انتقال تکنولوژی به کشورهای رشد یابنده

ـ صادق رنجبر، مهدی رستمی، سید سجاد پادام(۱۳۹۴)، بررسی عوامل موثر بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در صنعت نفت و گاز ایران، ماهنامه علمی- ترویجی اکتشاف و تولید نفت و گاز- شماره ۱۲۳

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

ـ علیرضا پوراسماعیلی، (۱۳۹۰)، تأثیر متقابل فرهنگ کشور میزبان و سرمایه‌گذار خارجی بر یکدیگر، نشریه مهندسی فرهنگی شماره ۵۵

ـ فرهاد شاه‌میری، رضا سلامی، (۱۳۹۰)، عوامل موثر بر انتقال فناوری از طریق سرمایه گذاری مستقیم خارجی مطالعه موردی صنعت پلاستیک، فصلنامه تخصصی پارک‌ها و مراکز رشد سال هفتم، شماره ۲۷

ـ مجتبی بهمنی،معصومه حسن خانی، علیرضا شکیبائی، (۱۳۹۵)، بررسی تاثیر سرریز تکنولوژی ناشی از سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر بهره‌وری نیروی کار در صنایع کارخانه‌ای ایران، نشریه پژوهش‌های اقتصاد صنعتی دانشگاه پیام نور

ـ محسن مطیعی، (۱۳۹۰)، تاثیر سرریزهای سرمایه گذار مستقیم خارجی بر نوآوری در کشورهای در حال توسعه، فصلنامه علمی پژوهشی، پژوهشهای رشد و توسعه اقتصادی، سال اول، شماره دوم

ـ منصور خلیلی عراقی، رقیه سلیمی شندی، (۱۳۹۳)، رابطه بین سرمایه گذاری مستقیم خارجی، توسعه مالی و رشد اقتصادی: مطالعه موردی کشورهای منتخب آسیایی، فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، سال بیست و دوم، شماره ۷۱

ـ مهیار خادم، محمدرضا رضوی، یگانه سادات موسوی جهرمی،(۱۳۹۴)، بررسی عوامل شکل گیری سرریزهای فناورانه حاصل از سرمایه گذاری مستقیم خارجی در مناطق آزاد ایران، نشریه علمی پژوهشی مدیریت نوآوری، سال چهارم، شماره ۳

__ Amy Jocelyn Glass, Kamal Saggi, (1998), International technology transfer and the technology gap

__ Batoul Modarress, Abdolhossein Ansari, Emil Thies, (2014), The Impact of Technology Transfer through Foreign Direct Investment in Developing Nations: A Case Study in the United Arab Emirates

__ Beata S. Javorcik, (2010), Foreign Direct Investment and International Technology Transfer

__ Carol Newman, John Rand, Theodore Talbot, FinnTarp, (2014) Technology gaps competition and spillovers from direct foreign investment

__ Oana Simona HUDEA, Stelian STANCU, (2012), Foreign direct investments, technology transfer and economic growth A panel approach

__ United Nations, Trade and Development Board, (2010), Foreign direct investment, the transfer and diffusion of technology, and sustainable development

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]

[Downloaded from mail.jnraims.ir on 2026-09-18]